

Tunteet ja vastuullisuus immersiiivisessä journalismissa (EMORES) -hankkeen loppuraportti Helsingin Sanomien säätiölle

Myöntövuosi: 2018; Myönnetty summa 122549 euroa; Hanke alkoi 01.9.2018 ja päättyi 30.06.2020. Hankkeeseen ei ole saatu muuta rahoitusta Helsingin Sanomien säätiön lisäksi.

Vastuuhenkilö

Ari Heinonen, dosentti, Tampereen yliopisto, Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Muut tutkijat/työryhmän jäsenet

Tampereen yliopisto:

Tutkija Esa Sirkkunen, tutkimuskeskus COMET

Tutkijatohtori Heli Väättäjä, Tampereen yliopisto/TAUCHI

Tutkimusapulainen Chelsea Kelling Tampereen yliopisto/TAUCHI

Jyväskylän yliopisto:

Apulaisprofessori Turo Uskali, journalistiikan oppiaine

Tutkija Pasi Ikonen, journalistiikan oppiaine

Tiivistelmä hankkeesta

Immersiivinen eli virtuaalitodellisuuden avulla toteutettu journalismi pystyy luomaan ja pitämään yllä käyttäjissä voimakkaitakin tunnetiloja. Tutkittua tietoa immersiiivisten esitysten luomista tunnelatauksista yleisön keskuudessa ei kuitenkaan ole etenkään journalismin alueella, ja yhtä vähän on pohdittu immersiiivisen journalismin eettisiä periaatteita. EMORES-hanke vastasi näihin haasteisiin tutkimalla empiirisesti VR-journalismin tunnevaikutuksia sekä tarkastelemalla vaikutusten suhdetta journalistiseen etiikkaan. Näin syntyi uutta tietoa VR-journalismin affektituotannon perusteista ja samalla luotiin tuoreeseen tutkimukseen perustuvaa pohjaa immersiiiviselle journalismille yleensä sekä myös sen eettiselle ohjeistukselle.

Hankkeella oli kolme keskeistä tavoitetta. Ensimmäinen oli koota maailman ensimmäinen immersiiivistä journalismia koskeva englanninkielinen yleisesitys, jonka kirjoittajat koostuvat kansainvälisistä eturivin asiantuntijoista. Toinen tavoite oli selvittää empiirisesti koyleisöjen avulla, millainen rooli tunteilla ja VR-ympäristön kokemuksella on immersiiivisessä tarinankerronnassa. Kolmas tavoite oli luoda pohjaa immersiiivisen journalismin eettisille periaatteille sekä luonnostella eettiset ohjeet immersiiiviselle journalismille.

Tampereen yliopistossa tutkimusta tehtiin kahdessa tutkimusyksikössä. COMET johti hanketta sekä toteutti immersiiivisen journalismin etiikkaa koskevan osatutkimuksen yhdessä Jyväskylän journalistiikan tutkijoiden kanssa. Osatutkimuksessa toteutettiin neljä fokusryhmähaastattelua. Kolmelle ryhmälle suomalaisia ja kansainvälisiä (n=27) journalismin opiskelijoita näytettiin journalistisia VR-mini-dokumentteja. Katselun jälkeen ryhmien kanssa keskusteltiin VR-kokemusten tunnevaikutuksista, totuudellisuudesta ja etiikasta. Neljäs fokusryhmä (n=4) koostui

VR-journalismin suomalaisista huippuasiantuntijoista. Mukana oli sekä toimittajia että VR-tuottajia. Fokusryhmien tulosten pohjalta luotiin Immersiivisen journalismin eettiset ohjeet. Ohjeen luonnosta kommentoivat vielä alan tutkijat ja asiantuntijat..Lisäksi luonnos toimitettiin tutustumista varten Julkisen sanan neuvostolle ja sitä tullaan esittelemään alan konferensseissa, muun muassa MeVI-päivillä tammikuussa 2021.

TAUCHIn päävastuulla oli hankkeen tunteisiin, immersiivisyyteen ja käyttäjäkokemukseen liittyvä tutkimus sekä näihin liittyvä tutkimusmenetelmien valmistelu ja stimuluksena käytettyjen VR- aineistojen kartoitus ja valinta. Menetelmiä ja aineistoja hyödynnettiin myös muissa osatutkimuksissa. TAUCHIssa toteutettu kokeellinen tutkimus tehtiin kahdessa vaiheessa - pilottitutkimuksena (20 osallistujaa), jossa testattiin menetelmän toiminta ja jonka tuloksena tunnekokemusten ja genren pohjalta valittiin aineistot laajempaan kokeelliseen laboratoriotutkimukseen. Laajin kokeellinen empiirinen tutkimus toteutettiin laboratoriotutkimuksena, johon osallistui 44 osallistujaa. Julkaisuja on tehty yhteistyössä muiden hankkeen tutkijoiden kanssa (ks. Julkaisu- ja esitelmälistat) ja kerätystä tutkimusaineistosta tullaan julkaisemaan vielä lisää tuloksia tieteellisinä artikkeleina.

Jyväskylän osahankkeen päätehtävänä oli johtaa hankkeen julkaisutoimintaa sisältäen kirjanmuotoisen loppuraportin sekä tieteelliset esitelmät kansainvälisissä konferensseissa. Jyväskylän journalistiikan tutkijat osallistuivat myös aktiivisesti Tampereen-osahankkeen johtamiin tutkimuksiin tekemällä muun muassa osan käyttäjäkokemustesteistä. Projektin päätuloksena julkaistiin toukokuussa 2020 korkeimman JUFO3-luokan tiedekustantajan, Routledgen kautta maailman johtava immersiiivisen journalismin perusteos: Immersive Journalism as Storytelling: Ethics, Design, and Production. Kirjan julkaisemista edelsi intensiivinen kaksivuotinen työ, jonka aikana kirjoitusprojektiin kutsuttiin mukaan maailman johtavia immersiiivisen journalismin tutkijoita Yhdysvalloista, Isosta-Britanniasta, Norjasta ja Espanjasta. Suurin osa kirjan kappaleista perustuu tieteellisissä konferensseissa pidettyihin paneeleihin sekä yksittäisiin tutkimuspapereihin. Emares-projektin tutkimusta on esitelty muun muassa Ecreassa, Luganossa 2018, NordMediassa, Malmössä 2019 sekä The Future of Journalism konferenssissa, Cardiffissa 2019.

Teos sai heti kiittävän vastaanoton, ja muun muassa koko immersiiivisen journalismin käsitteen kehittänyt sekä immersiiivisen journalismin ensimmäiset kokemukset tuottanut Nonny de la Peña kehui teosta LinkedInin kautta. Tarkoituksena on julkaista Immersive Journalism as Storytelling: Ethics, Design, and Production myöhemmin kaikille avoimena Open Access -julkaisuna. Asiasta on jo sovittu kustantajan edustajan kanssa sekä Jyväskylän yliopiston Avoimen tiedon keskuksen kanssa.

Tavoite saavutettiin (asteikolla 1–5; 1=huonosti, 5=erinomaisesti)

5

2

Keskeiset tulokset

Hankkeen keskeisin tulos on Immersive Journalism -teos, jossa on 16 lukua yhteensä 23 kirjoittajalta. Luvut jakautuvat seuraaviin teemoihin: Storytelling, Ethics, Production & Design sekä Education.

Kirjan ensimmäisessä osuudessa analysoidaan 360-videoiden kerrontaa ja tuotantotapoja, tutustutaan tapaustutkimuksen avulla Euronewsin toimituksen työtapoihin sekä tarkastellaan immersiiivisen journalismin levinneisyyttä globaalisti. Etiikkaa koskevassa osuudessa tarkastellaan muun muassa tunteisiin vaikuttamista sekä valvonnan ja manipulaation mahdollisuuksia immersiiivisen teknologian avulla. Tapaustutkimuksen keinoin tarkastellaan Nonny de la Peñan *Project Syria*-teosta ja sen journalistista paikkansapitävyyttä. Etiikkaa koskevan jakson viimeisessä luvussa kyseenalaistetaan usein kuultu käsitys VR-dokumenteista empatiaa tuottavina koneina ja asetetaan immersiiiviselle journalismille muita ja ehkä hyödyllisempiä tavoitteita.

Tuotantoa ja suunnittelua koskevassa jaksossa tarkastellaan paikkasidonnaista immersiiivistä journalismia, sen interaktiivisuuden muotoja sekä tuotantojen esteettisiä piirteitä. Jakson tapaustutkimuksessa tarkastellaan The New York Timesin VR-applikaation liiketoimintamalleja. Käyttäjälähtöistä suunnitteluprosessia tarkastelevassa luvussa esitetään käyttäjien kokemuksiin perustuva tarvehierarkia, jota suunnittelijoiden olisi hyvä pitää mielessä uusia teknologioita hyödyntäessään. Jaksossa tarkastellaan myös immersiiivisiä pelejä ja niiden vaikutusta journalismiin sekä AR-teknologioiden tuloa journalistisen kerronnan välineiksi.

Viimeinen jakso keskittyy oppimiseen ja opettamiseen. Jaksossa korostetaan sitä, että uusien teknologioiden käyttöönotto tulisi perustua journalistisille periaatteille eikä pelkille jännittäville efekteille. Jaksossa tarkastellaan muun muassa, miten eri maiden journalistikoulutuksessa on hyödynnetty immersiiivistä teknologiaa sekä esitellään innovatiivisia pedagogisia ratkaisuja. Jakso päättyy lukuun, jossa arvioidaan immersiiivisen teknologian kehitystä ja siihen perustuvan journalismin uhkia ja mahdollisuuksia. Tärkeänä piirteenä pidetään journalismin vastuullisuuden etiikan soveltamista myös immersiiiviseen journalismiin ja sen kehittämiseen.

Kirjan sisällön englanninkielinen tiivistelmä kuuluu seuraavasti:

This book sets out cutting-edge new research and examines future prospects on 360-degree video, virtual reality (VR), and augmented reality (AR) in journalism, analyzing and discussing virtual world experiments from a range of perspectives.

Featuring contributions from a diverse range of scholars, Immersive Journalism as Storytelling highlights both the opportunities and the challenges presented by this form of storytelling. The book discusses how immersive journalism has the potential to reach new audiences, change the way stories are told, and provide more interactivity within the news industry. Aside from generating deeper emotional reactions and global perspectives, the book demonstrates how it can also diversify and upskill the news industry. Further

contributions address the challenges, examining how immersive storytelling calls for reassessing issues of journalism ethics and truthfulness, transparency, privacy, manipulation, and surveillance, and questioning what it means to cover reality when a story is told in virtual reality. Chapters are grounded in empirical data such as content analyses and expert interviews alongside insightful case studies that discuss Euronews, Nonny de la Peña's Project Syria, and The New York Times' VR application NYTVR. This book is written for journalism teachers, educators, and students as well as scholars, politicians, lawmakers, and citizens with an interest in emerging technologies for media practice.

Hankkeen käyttäjäkokemuksia tutkinut osa vahvasti käsityksiä immersiiivisen teknologian vahvuuksista, kuten käyttäjille syntyvästä vahvasta läsnäolon kokemuksesta journalistisissa kertomuksissa. Oikein käytettynä immersiiivinen journalismi täydentää journalismin kerronnallista keinovalikoimaa juuri kokemukselliseen suuntaan. Käyttäjätutkimukset osoittavat myös, että immersiiivinen kerronta ei ole parhaimmillaan monimutkaisten asiakokonaisuuksien omaksumisessa vaan nimenomaan todenkaltaisten kokemusten tuottamisessa. Hankkeen etiikkaa koskevassa osuudessa luodut ohjeet on tarkoitettu virtuaalitodellisuuden, lisätyn tai sekoitetun todellisuuden (VR/AR/MR) soveltamiseen journalistisessa työssä. Ohjeet on laadittu lähinnä alan itsesääntelyä varten eikä niitä ole tarkoitettu käytettäväksi esimerkiksi rikos- tai vahingonkorvausvastuun perusteina. Keskeisenä ohjenuorana on, että journalistin tulee myös immersiiivistä journalismia luodessaan noudattaa voimassa olevia Journalistin ohjeita (https://www.jsn.fi/journalistin_ohjeet/). Journalistin yleisohjeiden mukaan toimittajan on pyrittävä totuudenmukaiseen tiedonvälitykseen, jossa yleisön on voitava erottaa tosiasiat mielipiteistä ja sepitteellisestä aineistosta sekä jossa kuvaa tai ääntä ei saa käyttää harhaanjohtavasti. Näitä periaatteita soveltamalla luotiin ohjeille neljä osa-aluetta: 1) avoimuus ja läpinäkyvyys, 2) totuudenmukaisuus ja materiaalisuus, 3) yleisön tunteet ja ihmisarvo, sekä 4) ikäsuositukset ja yleisön rooli. Ohjeiden kehittäminen jatkuu myös Emares-hankkeen jälkeen. Ohjeita esitellään kommentteja kuunnellen media-alan tapahtumissa sekä viestinnän ja journalismin tutkimuksen konferensseissa Suomessa ja ulkomailla.

Hankkeen julkaisut, artikkelit ja kirjoitukset (myös linkit)

Sirkkunen Esa, Uskali Turo (2019) Virtual Reality Journalism. In Vos Tim, Hanusch Folker (eds.) The International Encyclopedia of Journalism Studies. The Wiley Blackwell-ICA International Encyclopedias of Communication.
<https://doi.org/10.1002/9781118841570.iejs0279>

Uskali, Turo; Gynnild, Astrid; Jones, Sarah; Sirkkunen, Esa (2020). Immersive Journalism as Storytelling : Ethics, Production, and Design. Oxon: Routledge. DOI: 10.4324/9780429437748

Sirkkunen, Esa, Vazquez-Herrero Jorge, Uskali, Turo, Väättäjä, Heli (2020) Exploring the Immersive Journalism Landscape. In Uskali, Turo; Gynnild, Astrid; Jones, Sarah; Sirkkunen, Esa (Eds.) Immersive Journalism as Storytelling : Ethics, Production, and Design. Oxon: Routledge, DOI: 10.4324/9780429437748-3

Ikonen, Pasi; Uskali, Turo (2020). Augmented reality as news. In Uskali, Turo; Gynnild, Astrid; Jones, Sarah; Sirkkunen, Esa (Eds.) Immersive Journalism as Storytelling : Ethics, Production, and Design. Oxon: Routledge, 147-160. DOI: 10.4324/9780429437748-16

Uskali, Turo; Gynnild, Astrid; Sirkkunen, Esa; Jones, Sarah (2020). Forecasting future trajectories for immersive journalism. In Uskali, Turo; Gynnild, Astrid; Jones, Sarah; Sirkkunen, Esa (Eds.) Immersive Journalism as Storytelling : Ethics, Production, and Design. Oxon: Routledge, 188-196. DOI: 10.4324/9780429437748-20

Uskali, Turo; Ikonen, Pasi (2020). Teaching immersive journalism. In Uskali, Turo; Gynnild, Astrid; Jones, Sarah; Sirkkunen, Esa (Eds.) Immersive Journalism as Storytelling : Ethics, Production, and Design. Oxon: Routledge, 163-175. DOI: 10.4324/9780429437748-18

Kelling, Chelsea; Väättäjä, Heli; Kauhanen, Otto; Karhu, Jussi; Turunen, Markku; Lindqvist, Vesa; Ikonen, Pasi (2020). The hierarchy of needs for user experiences in virtual reality. In Uskali, Turo; Gynnild, Astrid; Jones, Sarah; Sirkkunen, Esa (Eds.) Immersive Journalism as Storytelling : Ethics, Production, and Design. Oxon: Routledge, 123-136. DOI: 10.4324/9780429437748-14

Uskali, Turo; Ikonen, Pasi (2020). The impact of emotions in immersive journalism. In Uskali, Turo; Gynnild, Astrid; Jones, Sarah; Sirkkunen, Esa (Eds.) Immersive Journalism as Storytelling : Ethics, Production, and Design. Oxon: Routledge, 49-59. DOI: 10.4324/9780429437748-7

Gynnild, Astrid; Uskali, Turo; Jones, Sara; Sirkkunen, Esa (2020). What is immersive journalism?. In Uskali, Turo; Gynnild, Astrid; Jones, Sarah; Sirkkunen, Esa (Eds.) Immersive Journalism as Storytelling : Ethics, Production, and Design. Oxon: Routledge, 1-10. DOI:

Tieteelliset paneelit ja esitelmät

27.4.2018 Median ja viestinnän tutkimuksen päivät 2018, Jyväskylän yliopisto.

Sirkkunen, Esa - Exploring the first wave of 360 video journalism -

19.9.2018 Immersive Journalism seminar, Bergen University, Norway

Uskali, Turo: Towards Immersive Journalism: The Biggest Challenges so far

Sirkkunen, Esa: Exploring the first wave of 360 degree video journalism

(Videoesitykset löytyvät täältä: <https://www.vismedia.org/news-2018/2018/10/23/immersive-journalism-seminar>)

2.11.2018, ECREA, Lugano, Sveitsi

Emores-ryhmän järjestämä paneeli: Immersive journalism as storyliving.

Sirkkunen Esa, Uskali Turo, Väätäjä Heli - The making of journalistic VR: “It is very much unlike traditional storytelling”.

21.8. 2019 NordMedia, Malmö University, Sweden

Panel: Immersive journalism – Critical perspectives (4 presentaatiota)

Esa Sirkkunen, Turo Uskali, Heli Väätäjä & Jorge Vázquez-Herrero: Successful immersive storytelling – main features and practices

Pasi Ikonen & Turo Uskali: Immersive journalism: Strong emotions - new health challenges

12.9.2019 Future of Journalism Conference, Cardiff University , UK

Turo Uskali, Esa Sirkkunen, Chelsea Kelling, Pasi Ikonen, Heli Väätäjä: Testing immersive journalism experiences: Emotions and ethics

Chelsea Kelling, Heli Väätäjä, Otto Kauhanen, Ville Mäkelä, Pasi Ikonen, Kimmo Ronkainen, Tuuli Keskinen, Esa Sirkkunen, Turo Uskali, Markku Turunen: Experiences and Preferences of Immersive Journalism: Comparison of Current and Future Media Forms

Muut esitykset, luennot ja koulutukset

06.02. 2019 Kv. seminaari Tampereen yliopistossa otsikolla Immersive journalism storytelling formats

Esiintyjät Astrid Gynnild, Professor, University of Bergen, Chelsea Kelling, Researcher, TAUCHI, Tampere University, Anssi Männistö, University Lecturer (Visual Journalism) Tampere University, Esa Sirkkunen, Researcher, Research Centre Comet.

Opetuksessa hyödynnetty projektin materiaalia

2018-2020 Jyväskylässä:

JOA007 Monimediajournalismi

JOUS1020 Foreign reporting

Opinnäytetyöt

Valtonen, Oskari. 2019. 360°-sisältöjen keskiössä: miten suomalaisissa mediataloissa suhtaudutaan 360°-sisältöihin? Journalistiikan kandidaatintyö. Jyväskylän yliopisto.
<https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/63584>

Medianäkyvyys

25.8.2019 Keski-suomalainen: Tavalliset tyypit muuttavat maailmaa. Journalistiikan apulaisprofessori poimii taitavasti heikkoja signaaleja.

19.9.2019 Journalisti-lehti: Lamppuja pitäisi syttyä jo päivittäin”
<https://www.journalisti.fi/artikkelit/2019/7/lamppuja-pitisi-sytty-pivittin/>

23.6.2020 YLE, Radio-1. Kulttuuriykkönen. Journalismi muuttuu kovaa vauhtia. Toimittajat omaksuvat uusia tekemisen tapoja. Millainen journalismi on nyt maailmalla uusinta uutta? Kulttuuriykkösessä ovat keskustelemassa Helsingin Sanomien Kuukausiliitteen toimittaja Anu Nousiainen, Ylen ulkomaantoimittaja Satu Helin ja Jyväskylän yliopiston journalistiikan apulaisprofessori Turo Uskali. Jakke Holvas juontaa, <https://areena.yle.fi/audio/1-50512160?fbclid=IwAR14C8OzLnL6zyKhq3NsfCHPRY06dpbN8y-NJM3Ny9CkPzwuEFIwlwsg5o>.

Päätiedonjakeluväylinä ovat olleet Facebook-ryhmät sekä LinkedIn. Seuraavassa esimerkkejä

<https://www.facebook.com/groups/1346321818720663>

<https://www.facebook.com/groups/Innojournalism>

Hankkeessa syntyneet tutkimusaineistot

Hankkeessa on kerätty monipuolisesti empiiristä tutkimusaineistoa. Aineisto säilytetään anonymisoituna tutkimusryhmien omien yliopistojen ICT palveluiden järjestämillä palvelimilla, koska aineistoa hyödynnetään vielä tulevien suunniteltujen julkaisujen lähdeaineistona.

Aineistojen tallennuspaikka mahdollista jatkokäyttöä varten

Soveliaat aineistot tallennetaan anonymisoituna Yhteiskuntatieteelliseen tietoarkistoon Tampereen yliopistoon sen jälkeen, kun tutkimusryhmä ei niitä enää tarvitse.